

JANKO LEBAN:

Naši zaslužni pesniki in pisatelji.

DOKTOR FRANCE PREŠEREN.

(Dalje.)

Prešeren je živel jako preprosto. Gospodinjala mu je sestra Katra. Njegovo pohištvo je bilo jako uborno. Nič drugega posebnega ni imel nego veliko gorenjsko skrinjo, v katero je spravljaj svoje akte, knjige, rokopise in obleko. Tudi njegova osebnost je bila čudna. Bil je bolj zanikaren možiček, majhne postave z dolgimi lasmi. Nosil je navadno visok cilinder, dolg frak, čez katerega je pozimi ogrinjal še star plašč.

Prešeren je že kot dijak v Ljubljani izkušal zapeti svoje prve pesmi. Vendar šele l. 1830. je začel polagoma priobčevati svoje pesmi in to v »Kranjski Čebelici«, zbirki pesmi, ki je v zvezkih izhajala l. 1830. pod uredništvom Mihe Kastelca. Pozneje je tudi po drugih listih priobčeval svoje pesmi. Leta 1847. pa objavi v Ljubljani posebno knjigo pesmi pod naslovom »Poezije doktorja Franceta Prešerna«. L. 1866. sta Jurčič in Stritar iznova izdala njegove pesmi. To drugo izdanje je imenitno zato, ker ima na prvih 48 straneh izvrstni spis Josipa Stritarja: »Prešernovo življenje in Prešernove poezije«. Po tem spisu smo Slovenci šele spoznali, kakšen pesnik je bil Prešeren. Ne pred njim, ne za njim ni nihče zlagal tako krasnih pesmi kakor Prešeren!

Pred Stritarjevo razpravo je malokdo čislal Prešerna po zaslugi. Resnične so besede učenega moža, ki je rekel: »Pravi poznavalci pesnikov so bili v vseh časih tako redki, kakor so redki pesniki sami.« —

Pred vsem treba vedeti, da je bil Prešeren genij. Genija ali genijalnega človeka imenujemo umetnika, čigar umotvori se odlikujejo po vzornosti in izvirnosti.

Prešeren je stvarnik slovenskega pesništva. Med Vodnikovo smrtjo in prvim nastopom Prešernovim je minilo komaj deset let, in vendar — kaka razlika med njima v jeziku, v mislih in dovršenosti oblike! Vodnik kot pesnik je proti Prešernu kot pritlikavec proti velikanu, kot krtina proti gori. Najlepše je naslikal razmero med Vodnikom in Prešernom Levstik v pesmi »Na Prešernove smrti dan«.

Prešeren je uvedel najlepše oblike romanskih jezikov v slovensčino, posebno pa sonet, vzet iz italijanskega jezika. Sonet je težka pesniška oblika, ki ima 4 kitice, prvi dve sta štirivrstični, drugi dve pa trivrstični. Redno sestavljen sonet ima v prvi kitici uvod, v drugi

kako primero, v tretji se nagiblje h koncu, v poslednjo pa je vložena glavna misel ali jedro vse pesmi.

Prvi sonet je v Slovincih zložil pesnik Koseski l. 1818. z naslovom »Potažba« (Tolažba). Prešernovi soneti so pa tako izvrstni, da bi človek mislil, bogve koliko sonetov je imel pred seboj, a vendar je imelo slovensko slovstvo takrat le en sam sonet! A genijalni Prešeren je v sonetu združil misel in obliko, kakor se ni posrečilo še nobenemu Nemcu! Vi, otroci, poznate tudi Prešernov sonet »Spominjajte se smrti«, ki je natisnjen v naših čitankah. Prešerna lahko imenujemo kralja slovenskih pesnikov. Do take dovršenosti je prišel, ker se je veliko učil pri drugih narodih. Posebno italijanski pesnik Petrarka mu je bil učitelj v sonetu, nemški pesnik Avgust Bürger pa mu je bil podoben po značaju. Prešeren je poslovenil Bürgerjevo prekrasno balado (pripovedovalno pesem) Lenora. Prešeren je dobro proučil narodno pesništvo in je tudi sam nabral narodne pesmi. Zato je tako preprosto pisal, da ga vsakdo lahko umeje. Seveda Prešeren ni pesnil za otroke, vendar so v njegovih pesmih resnice, ki jih razume tudi mladina. (Dalje.)

Zvezde.

*Iz višin milijon zvezd —
angeli zro iz neba.
To oči jim lesketajo,
da vsakogar prepoznajo:
kdor tedaj doma še ni,*

*naj se še tako solzi,
v črno knjigo vpisan bo,
ko Miklavž bo gledal v njo,
za poredneža izve,
mimo vaše hiše gre.*

Daniilo Gorinšek.

ZIMSKA NOČ

